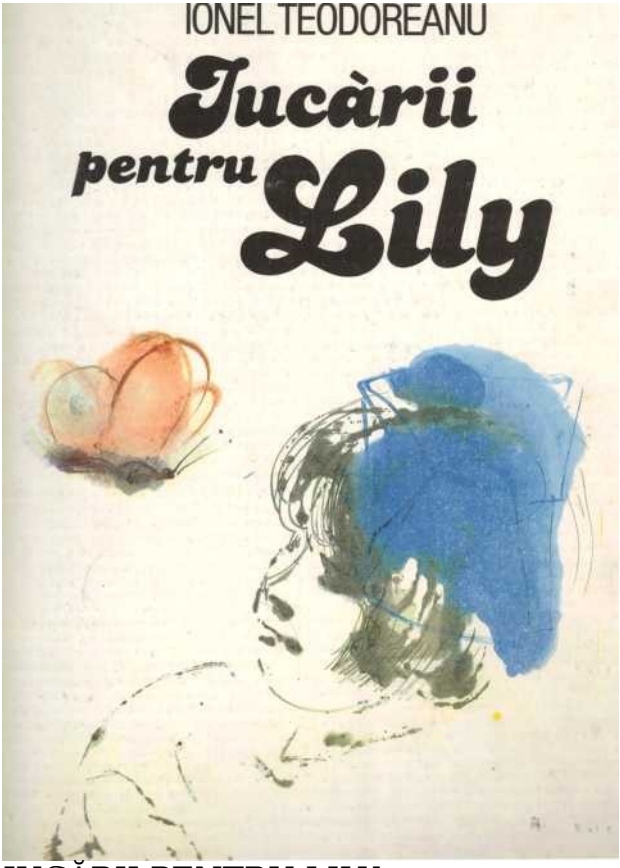

JUCĂRII PENTRU LILY
IONEL TEODOREANU

— Poeme în prozăvolumul de faţă cuprinde o selecţie din paginile revistei ieşene «însemnări literare» condusă de Mihail Sadoveanu şi George Topârceanu, sub girul lui G. Ibrăileanu. Se pun astfel în circulaţie poemele în proză ale scriitorului Ionel Teodoreanu, publicate în anul 1919 şi cunoscute sub numele de «Jucării pentru Lily». Textele poemelor au fost selectate şi stabilite de profesorul Petre Teodorii.

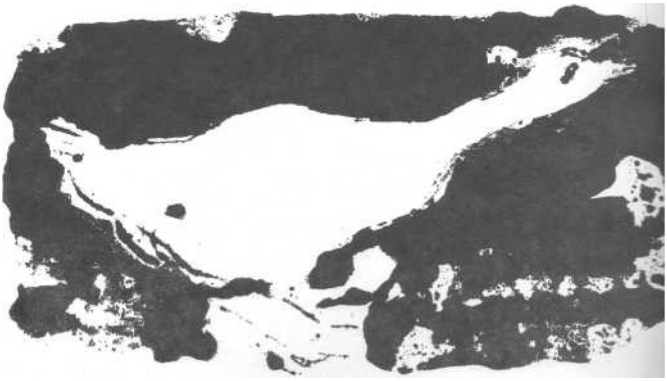

Jucàrii
pentru
Lily
— poeme în proză —

Cuprins

HULUBII 6
GÂNSACUL 7
CIORILE, TOAMNA 7
CI COŞII. 8
VRĂBIILE 8
CLOŞCA 8
CURCANUL 8
FURNICILE 9
ARICIUL 10
OMIDA 12
FLUTURI 12

ŢINTARUL 12
CARADAŞCA 13
LICURICII 13
BROAŞTELE 14
BROASCA RÂIOASĂ 15
COCOSTÂRCUL 16
RACUL 17
MELCUL 17
ŞARPELE 17
PIRAMIDA 17
ELEFANTUL 19
ARICIUL 20
GÂNSACUL 20
RĂŢUŞTELE 20
GĂINA 21
GÂŞTELE 22
CI COŞI I. 23
CURCANUL 24
CURCILE 25
O TOAMNĂ 26
LEGENDA LEBEDELOR 38

HULUBII

În aceeaşi clipă, gândul meu şi gheara miţei s-au întins asupra acestui boţ proaspăt de brânză de vacă.

Dar cum boţul avea aripi, a zburat şi aşa se face că mâţa a rămas plouată şi gândul meu cu o imagină.

A adormit pe acoperiş, plin şi alb. Găina îl tot priveşte şi se miră: «Ooo…

Poate că vrea să clocească acest ou minunat!

Cioara privind hulubii albi, îi insultă graseind: – Ciori decolorate»!

Hulubii nu-i răspund, dar o huiduie pe-nfundate.

Zboară toţi hulubii, deodată, încununându-mi privirile cu aureole. Ştiu ei poate, că în clipa aceasta prin ochii mei privesc ochii tăi.

GÂNSACUL

Fâsss… fâsss…
Te-ai dezumflat?

CIORILE, TOAMNA

Câmpia e acoperită cu o risipă, uriaşă, de boabe de cafea, arse de prăjite ce-s.
Pe alocurea, copacii râşnesc croncănit.

S-a înnoptat. Pe o creangă de castan, despuiată,

zăresc o cioară în dreptul lunii. Pare un as de pică, aureolat de un as de lumină.

Vântul desprinde o frunză, ca un as Peniţa uriaşă a plopului a împroşcat pagina albă a câmpiei cu stropi de cerneală.

CUCOŞUL

Cucuriguul. Cu… cucuriguuu!

Şi într-adevăr se luminează.

Iar cucoşul priveşte trufaş pământul pe care l-a «călcat», gândind, poate, că fără de el pământul n-ar fi ouat oul nebulos al luminii, cu gălbenuş de soare.

VRĂBIILE

O fi destupat primăvara mărul înflorit, ca pe o sticlă de şampanie, căci vrabia a sărit ca un dop, şi crengile sunt înspumate de flori!

De pe jăratecul rotund al cireşelor sare, sfârâind, o castană coaptă, acoperită de cenuşă şi cade… şi zboară!

De! Am mâncat-o cu ochii.

A trecut o căruţă bodogănind.

Pe mine m-a stropit cu glod şi văzduhul cu vrăbii: au şi căruţele privilegiaţii lor!

Tot privindu-le joaca neastâmpărată, îmi par păsări şcolăriţe în recreaţie!

CLOŞCA

Mă-ndrept spre ea. Se vede că paşii mei o tulbură, căci se ridică deodată zburlită; şi puişorii aurii, de sub ea, se rostogolesc drăgălaşi ca o grămadă de caise pufoase din coşul răsturnat.

CURCANUL

Sătul de a fi curcan, el vrea să fie o floare. Din două pufnituri a şi-nflorit, încordându-şi capul ca un semn de întrebare, congestionat.

Acum stă în mijlocul ogrăzii, pe o singură tulpină vânjoasă, aşteptând fluturi, albine… sau, poate, o mână albă care să-l culeagă. Cum însă nu vine nimeni, uriaşa floare se bâlbâie ridiculă.

Sătul de a fi floare, se face din nou curcan; şi în mijlocul curcilor care, mai practice, ciugulesc – stă îmbufnat şi nedumerit. Iar nasul îi atârnă ca un semn de exclamare decolorat.

A stat atâta timp în arşiţa soarelui, încât dă în foc ca o oală cu lapte!

FURNICILE

Covârşit de imagini, mă opresc din scris, păstrând creionul în mână.

Când îmi îndrept ochii spre iarbă, ce văd: o sumedenie de litere, căzute – pesemne – din creionul prea plin! Zadarnic vreau să le desluşesc; sunt aşa de mărunte, încât îmi joacă pe dinaintea ochilor!

Pentru ce floare s-o fi pregătind această minusculă blană de astrahan…?

Mă uit cu poftă la muşuroiul lor lucitor: ce mai tartină cu icre negre aş face, dacă imagina mea le-ar preface în icre adevărate!

ARICIUL

Pe şoseaua prăfuită pare un uriaş scai, turist!

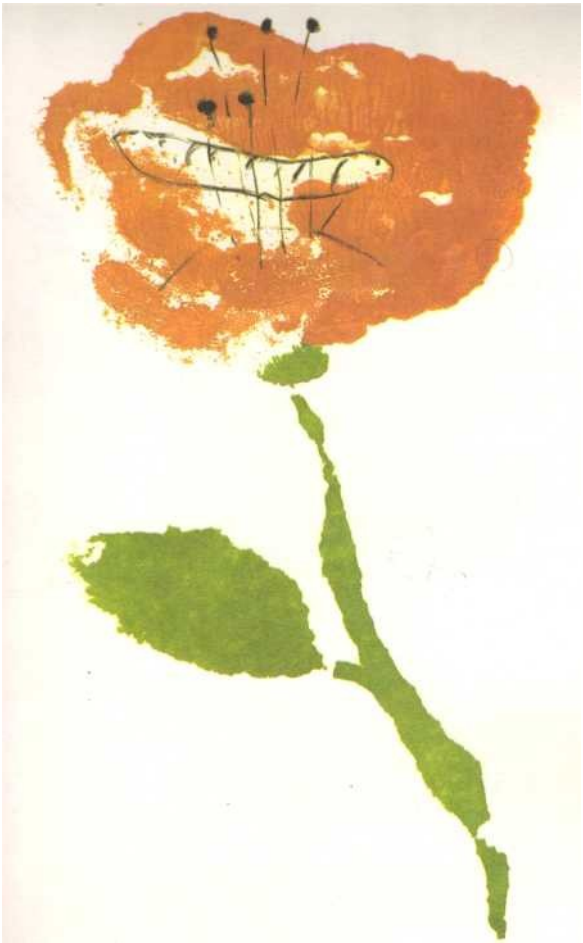

OMIDA

Numai în scrumelniţa unei flori poţi găsi scrumul întreg al unei ţigări.

FLUTURI

Unui trandafir, i-au căzut petalele, aşa de potolit, aşa de drăgălaş, încât ai fi crezut că mireasma adormită se dezvelea prin somn.

Fluturul, care veghea însă, a acoperit-o la loc cu şalul subţire al aripilor.

Pe o garoafă, două petale fac sluj!

Iată-l pe o frunză. În anotimpul florilor e firesc ca şi o

frunză să aibă o floare la butonieră.

ŢÂNŢARUL

Se apropie ţiuind subţire. Iată-l pe obraz; mă înţeapă. Să-l ucid, să nu-l ucid?

Îi dau pace! închid ochii, şi-mi pare că sunt o grădină, din care o fiinţă mică de tot culege macul pitic al unei picături de sânge.

Şi mă gândesc: ce-ar fi dacă blajinul pământ n-ar face la fel când îi culegem florile? Ce-ar fi dacă în loc să ne îngăduie, ne-ar da cu munţii în cap?

CARADAŞCA

Domnului. Den idescu

Am prins-o! O pun pe caiet şi-i întind creionul prietenos.

Ea îmi priveşte mai întâi, sever, rândurile scrise, apoi îmi strânge creionul în ghilimeţele ei ascuţite.

Mica mea prietenă, nu mă supăr; eşti singurul meu critic de la care primesc ghilimeţe, pentru creionul meu.

LICURICII

S-a întunecat de-a binele. Firele de iarbă au aprins

lanterne mici, şi forfotesc foşnind, în căutarea şiragului picăturilor de rouă, risipit în câmpie.

BROAŞTELE

Ca să asculte privighetorile, vântul a îngenuncheat în iarbă; din ochii lui umezi cade rouă, de înduioşare. Miresmele s-au înălţat în vârful florilor.

Aripile fluturilor s-au împreunat ca mâinile pentru rugă.

S-au deschis, parcă, mai multe stele pe cer.

Broaştele însă nu pot asculta, în tăcere: cunosc melodia şi o fredonează orăcăind!

BROASCA RIIOASĂ

S-a oprit sub mărul înflorit. Pare un zbârciog umflat, tăvălit prin glod.
O floare de măr, scuturându-se, cade pe ea.

Broasca ironică:

«Sunt foarte măgulită: pentru întâia oară, un fluture mă ia drept floare».

COCOSTÂRCUL

Se plimbă atent, pe câmpia înverzită; descifrează primăvara!

Cine-o fi pus acest cuier la marginea bălţii?

O broască scoţând capul:

«N-avem nevoie!»

RACUL

Arătând fulgilor, amenințător, păreche de foarfeci: «Să nu intraţi la mine-acasă, că vă fac ferfeniţe».

Fulgii intră şi se fac apă!

MELCUL

La picioarele unui copac, pare statuia îngheţată a semnului de întrebare!
Fulgii se îndărătnicesc să-i cadă pe cap. Din lăuntru, şopteşte: «Analfabeţilor, punctul se pune dedesubt!»

ŞARPELE

Se-ntinde ca o dâră groasă de cerneală vărsată dintr-o călimară.

Şi ochii mei îi sug imagina, ca o sugătoare!

PIRAMIDA

Motto: – **5°**

Pe faldurile smolite ale glodului, stă tolănit un porc. Scurmă atât de migălos, cu atâta băgare de seamă, încât – fără să vrei – îţi deşteaptă imaginea unui savant miop, desluşind în genunchi slovele unui pergament străvechiu.

Pe spinarea porcului s-a lăsat o cioară, având înfăţişarea unei mănuşi negre. Cu o hărnicie cumpătată, cioara zeţuieşte purici. Pe o cioară licăreşte un fulg de omăt.

Cugetările de jos în sus:

Glodul: «Floare călcată în picioare, am şi eu albina mea».

Porcul: «Chiar cioclul se face slujitorul vieţii mele înfloritoare».

Cioara: «Dovedesc iernii, negru pe alb, originalitatea mea».

Cugetările de sus în jos:

Fulgul: «Sunt noiţa penelor tale. Acuşi gerul se va cuibări în tine, şi omătul îţi va albi

penele, înnoindu-le».
Cioara: «Porcule! De pe acum porţi doliu după tine».

Porcul: «Mi-e simpatic glodul, fiindcă e mai murdar decât mine».

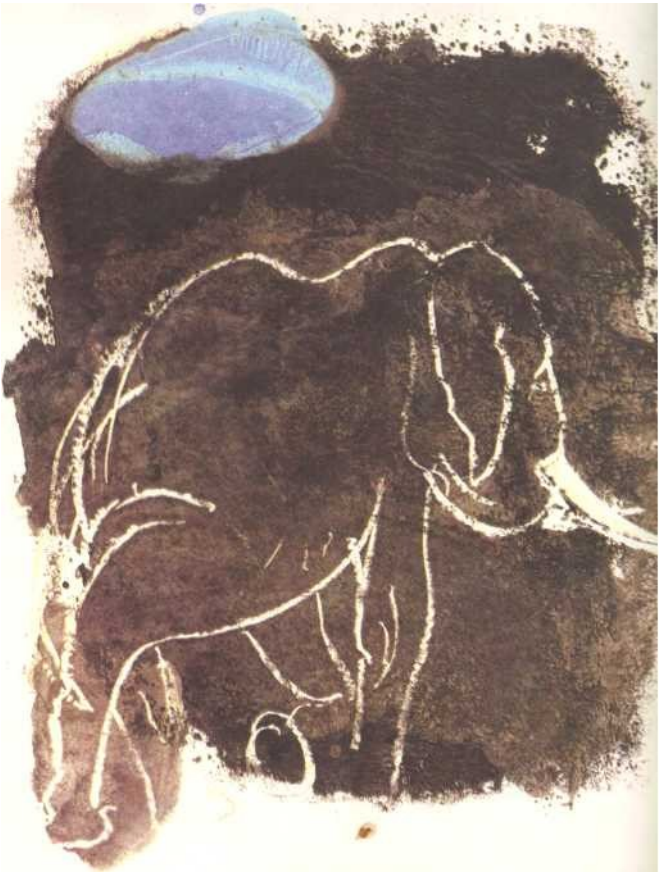

ELEFANTUL

Îl privesc ţinându-mi suflarea şi tremur, de teamă ca uşoara adiere de

vânt să nu spulbere formidabilul scrum.

ARICIUL

«Din văzduh, cumplita iarnă cerne norii de zăpadă».
V. Alecsandri

De-atâta vreme îşi poartă peria aspră pe toate

drumurile, prin toate colburile, păstrând-o curată.

Şi iată că, din cer, a căpătat mătreaţă!

GÂNSACUL

S-a năpustit din mijlocul gâştelor, urmând gestul arătător al gâtului, ca un gânsac. Dar s-a oprit lângă o coajă de bostan, cu aripile desfăcute, cu gâtul trâmbiţat spre ceruri, inspirat solemn, sfânt, ca un arhanghel… şi a fâsâit.

Iar nevăzuta rachetă a fâsâitului său – aruncată până-n nouri – lovindu-se de bolţi, s-a prăbuşit, prefăcută în tumult spornic de «confetti» argintii.

Cel puţin aşa credeau gâştele, căci au aplaudat şi au proclamat asurzitor, minunea.

RĂŢUŞTELE

Dintr-un capăt al ogrăzii până în celălalt, trec grăbite cu aripile desfăcute, clătinându-şi trupurile: «Noi suntem balanţe delicate. Un fulg pe-o aripă doi pe cealaltă, şi echilibrul e clintit…»

Şi se pierd în fundul ogrăzii, păstrând în ele taina unui fulg.

GĂINA

Biata găină! Te văd atât de împovărată sub ninsoare, de parcă ai vedea în risipa ei albă, amenințarea pilafului care va fi cel mai din urmă veşmânt cald, al cărnii tale înfiorate.

GÂŞTELE

Din când în când, câte una se socoate datoare să fâsâie ca un ţoi, pentru a înteţi scânteile ninsorii în cuptorul cerului.

CUCOŞUL

I

Privind nedumerit nourii vineţii din care cad fulgi albi: «Pe acestea nu le-am călcat, şi totuşi se ouă!?»

II

E clipa cerească a răsăritului, îndeobşte razele soarelui răsărit par ecoul despletit în lumini – al trâmbiţei întrebătoare a cucoşului. Cucuriguuu… Cucuriguuu…

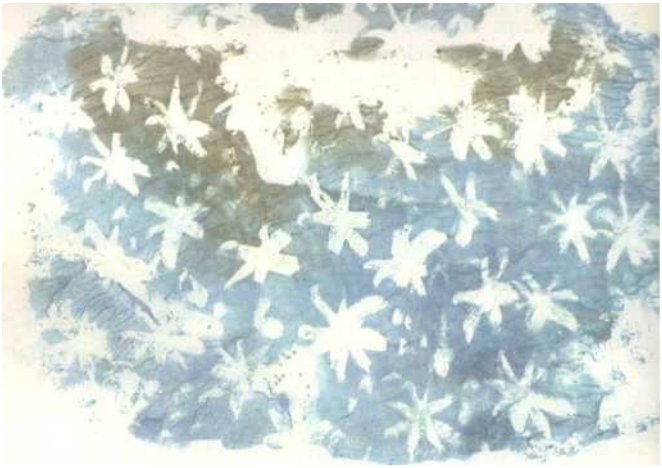

(Sub nouri soarele răsare cărunt şi chel, ca un bulgăr de omăt turtit.)

Cucoşul uluit:

Am cântat soarele, şi a răsărit luna. Jos Cortina!

Norii lasă cortina ciuruită a ninsorii, ca toate păsările să râdă de bietul cucoş nins şi plouat.

CURCANUL

Înciudat de şuierul vântului, gerul s-a înroşit în amurg, şi-i gata-gata să-şi umfle norii în ninsori. Curcanul împărtăşeşte furia gerului: mărgelele lui iau culoarea amurgului… Pufneşte… şi se… Cum stă aşa, pare miniatura ninsorii, care a şi început să cadă bogată, zburlind văzduhul de fulgi. Şi curcanul, a cărui

furie tresare în toţi fulgii, vede în ninsoare apoteoza penelor lui.

CURCILE

Cu capetele ascunse sub aripi, par capete de marmoră desfigurate, căzute de pe soclu, în omăt. Tocmai curcile să deştepte această imagină!

O TOAMNĂ

Din viaţa decorurilor

I

Sunt cele de pe urmă zile de vară, hotărâtoare de

viaţă, covârşitoare de belşug.

Cerul e o neţărmurită scoică albastră în care se zbate zvonul unui ocean ciripitor.

Văzduhul e un fagure încins, din care se revarsă mierea soarelui în valuri calde cu sclipiri bălaie.

Iar dedesubt pământul pârguit râde…

Râde pământul – în zumzetele gâdilătoare ale albinelor, în clinchetele moi ale apelor, în foşnetele pline ale frunzişurilor, în hohotirea despletită a vântului – cercând să uite de lacrima care se-nfiripă din chiar deplinătatea bucuriei lui, şi care curând-curând va picura nesimţită, înnourându-i cerul, învineţindu-i văzduhul lăsându-i doar vremelnicul surâs al frunzelor căzătoare.

Răsăritul s-a desluşit deasupra dealurilor, purtând o poală plină de lumini aurii, prinsă de cer; şi soarele care răsare încet pare capul aureolat al Toamnei, înălţat cercetător deasupra pământul pe care va semăna, cu gesturi largi de vânt, sămânţa veştedă a frunzelor.

Privind paloarea de frunză veştedă, domol căzătoare, a soarelui, am închis ochii şi i-am ascultat apusul. Şi nu era o părere că am auzit, în căderea lui, foşnet de frunze moarte, căci pădurea care-l privea a oftat adânc, şi a lăcrimat căderi de frunze.

Iată o frunză galbenă, prin frunzişul încă verde. De departe, toamna surâde trist în mica oglindă ovală întinsă de o crenguţă, tremurător.

Toamna e o primăvară stranie a frunzelor verzi, în lumina soarelui, frunzişul pădurii nu e strâns, dimpotrivă, e aprins. Pe crengi nu se vestesc frunze, ci înfloresc lumini. Copacii sunt pajii soarelui. Când apune, ei îi poartă pe crengi trena de lumini crepusculare şi, cu un foşnet grav, pădurea pare că urmează evlavioasă soarele care coboară orbitor treptele haotice ale întunericului.

Iarba e încă verde, dar frunzele au îngălbenit. O frunză căzând de pe creangă rămâne întinsă pe iarbă, şi-mi pare că toamna îşi lipeşte de vară, obrazul ei suferind.

Croncănitul ciorilor pare gemăt de crăci uscate, frânte batjocoritor deasupra copacilor gâtuiţi de toamnă.

Fructele au fost culese, dar frunzele sunt atât de viu colorate, de gândeşti că fructele s-au dezbrăcat, agăţându-şi veşmintele împurpurate, de cuierele crengilor.

Via a vărsat atâtea lacrimi, încât Ploeoapele frunzelor sunt roşii de plâns.

La drept vorbind, toamna frunzele nu cad; schimbă numai etajul după ce au schimbat haina.

Frunzele plopului se scoboară de la mansardă. Iarna le mută pe toate la subsol

Gutuiul s-a scuturat. N-a mai rămas în el decât o singură frunză. Pare inima de aur a luminii, care se stinge, bătând tot mai rar, tot mai rar.

II

În livadă, Spărietoarea de păsări a rămas cu braţele întinse: Iat-o sperietoare de frunze!

Sperietoarea are suflet mai bun, mai omenos, decât oamenii.

Cu gestul acestei comice răstigniri, ea spune: «Lăsaţi păsările să vie la mine».

De aceea în fiecare zi, îi umplu buzunarele – pe furiş – cu miez de pâine şi cu mălai.

Desigur că, la iarnă, sperietoarea va fi cuib de vrăbii.

Flăcările frunzelor cresc în flăcările soarelui, până-n cer.

În faţa pădurii un măr a înflorit, în alba lui nevinovăţie el pare un copil, fugit în cămaşă de noapte, din acest uriaş foc.

M-am aşezat sub un castan, cu caietul pe genunchi: citesc.

O frunză se scoboară tiptil şi-mi rămâne pe umăr,

atentă. Poate că citim împreună!

Voind să desprind o frunză, m-am întâlnit – mână în mână – cu vântul, care voia să facă la fel.

O clipă, mi-a tresărit în mână –

Dar pe dată s-a smucit, smulgându-mi frunza, şi a fugit hohotindu-mi în obraz.

*

O vrabie s-a lăsat pe o creangă covârşită de frunze. Cuviincioase, ele s-au scuturat:
Îi făceau loc!

Frunzele plopului, adunate la piciorul lui, pasc iarbă.

Cum stă aşa îngândurat, cercetând zarea, plopul pare păstorul frunzelor lui.

Ploaia a început să cadă aşa de uşor, de parcă se teme să calce pe frunzele încinse.

Cu măruntele darabane ale broaştelor, toamna vesteşte că albastrul cerului oglindit în lac e de vânzare.

Nori posaci, urmând chemarea răsunătoare, s-au învălmăşit pe cer, trăgând spre ei seninul valurilor.

Astfel a fost despuiat lacul de cea mai frumoasă podoabă.

Vântul colbăit aleargă pe drumul care duce spre sat.

Când şi când, se opreşte în faţa unui copac, se ridică spre crengi, şi paşte

Priveam, astă vară, cu bucurie, stelele căzătoare semănându-şi arcul luminos.
Visul meu vedea, în minutele lor aurii, boabe de rouă, semănate prin văzduh cât să rodească răcoarea fragedă a

zorilor.
Acum privesc abătut căderile stelelor, căci visul meu vede în ele îndemnuri poruncitoare frunzelor, să cadă.

Cresc fumurile albăstrii de pe acoperise, şi se pierd în albastrul văzduhului — Spre cer.

E atâta seninătate în înserare, încât îmi pare că meduza albastră care acoperea

cerul se pogoară încet spre pământ, ca spre fundul unei ape adormite.

Pe câmpia cosită, răsare soarele.

Dar holdele, culcate de coasele oamenilor, umplu

glorios cerul, culese de soare în razele lui.

Şi căpiţele care se rotunjesc, cât cuprind cu ochii, sunt lacrimi de recunoştinţă, lacrimi scânteietoare, prelinse din aurul câmpiei spre holdele răsăritului.

Pământul soarbe razele soarelui, împăienjenindu-i strălucirea; pământul soarbe albastrul cerului, îndurându-l; pământul soarbe ploile norilor, umflându-i; pământul soarbe vânturile văzduhului, sleindu-l; pământul soarbe frunzele copacilor, împovărându-i; pământul soarbe sufletele noastreşi totuşi pământul se goleşte din ce în ce. …Ascult cu teamă apropierea învăluitoare a mâinilor haotice care cuprind, în fiecare toamnă, ugerul de belşug al pământului, şi-l mulg, şi-l mulg, lăsându-l vlăguit, lăsându-l
Istovit.

Va veni, oare, ziua în care mii de suflete puternice, unite intru străjuirea pământului, vor smulge mâinilor hrăpăreţe ciubărul plin de Viaţa pe care ne-o fură, şi-l vor vărsa din nou pe pământ, înviindu-l? Abia atunci pământul nu va mai avea nici Toamnă, nici morminte.

Când intru în pădure, îmi scot pălăria, salutând curtenitor copacii gătiţi.

La rândul lor, ei îşi apleacă ramurile, salutându-mă cu frunze.

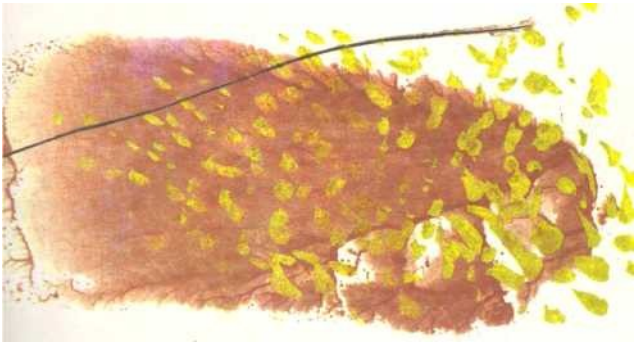

Scăldate-n toamnă, pădurile scânteietoare de pe culmile dealurilor sunt cascade de soare rostogolite din poala cerului prea plin.

S-au îngălbenit frunzele şi au căzut pe pământ. Acum se îngălbeneşte lumina
— Abia nervurată de ploaie – şi cade în amurgul sur. În zare… dintr-un nor vânăt, răsare o clipă soarele roş, ca un muget însângerat al cerului părăsit de vară…

Şi vântul îngrozit fuge, fugărit de

Rodul viei a fost cules.

Acum aleargă vântul la culesul frunzelor.

Soarele a apus atât de repede, încât părea, prin vârtejurile de frunze, un vârtej de lumini, spulberate de vânt.

Unde-i vântul?

O căsuţă mică îl arată cu un deget sfios de fum!

Văzduhul scânteietor de lumină de zmeură a soarelui abia apus se-nvineţeşte uşor de umbre.

E o uriaşă cupă de must – spumegândă

Îndreptându-mă spre pădure, sunt întâmpinat de frunze, care vin din pădure: se duc la plimbare!

Crengile desfrunzite ale castanului sunt înmugurite de vrăbii zgribulite, care înfloresc în ciripit. Sunt cei din urmă muguri, sunt cele din urmă flori.

O piatră aruncată în castan şi crengile rămân goale.

Cu gestul blând şi luminos al frunzelor căzătoare, copacii binecuvântează pământul care i-a rodit.

Vântul, care a fost un vulcan de frunze, se leagănă acum pe tulpina unui trandafir scuturat, laolaltă cu un fluture.

LEGENDA LEBEDELOR

...Pe atunci pământul era învăluit de negură, ca de aripile unui liliac haotic.
Scorbura neagră a cerului se căsca deasupra... Pământul era brăzdat de zbârcituri mohorâte; şi apele, oarbe, erau atât de înfricoşate, încât se strângeau singure, în braţe, cu valuri tremurătoare.
Dar, de la o vreme, lumina înduioşată de chinul lor se milostivi, întinzându-şi mâna prin negură... spre ele.

O clipă, mâna se opri în slăvi: cunună binecuvântătoare pe creştetul cerului albastru. Şi negura fulgerată se spulberă în fulguiri de lilieci întunecaţi, cu ţiuiri plângătoare.

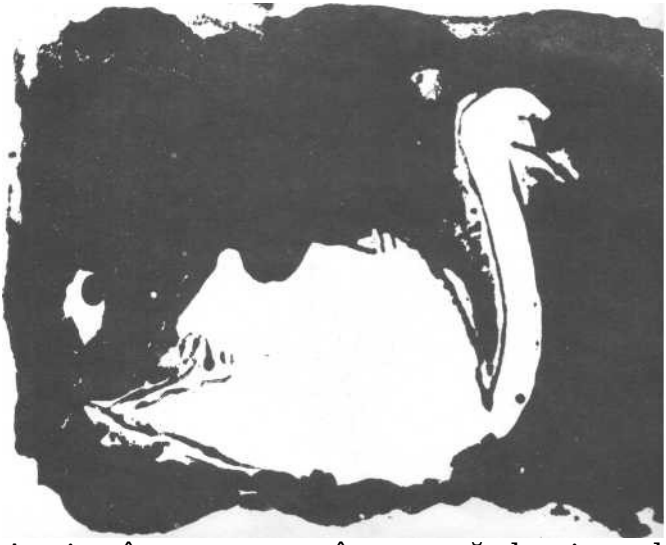

Apoi mâna se pogorî, urmată de şipotul braţului alb, prin noaptea înălţată deasupra pământului, ca o amforă, umplută de lumina braţului pogorâtor.

Din pământ, înfloreau privirile crinilor, albe de lumină, încremenite asupra ei, sorbind-o ca pe o mireasmă.

Oprită, o clipă, pe luciul apelor, mâna luminii alinta tot cuprinsul lor; lăsând în urmă-i surâsuri de nuferi pe-nvăluiri brumate cu licăriri de-argint.

Atâta îndrăgiră ele alintarea, încât, cu o pornire nebună, valurile se încordară în talazuri înspumate, cuprinzând cu toatele braţul alintător.

Braţul se frânse, de la umăr, şi căzu… surâs mâhnit prin noaptea care era o salcie plângătoare de raze albe…

Pe cer rămase braţul ciung al luminii:

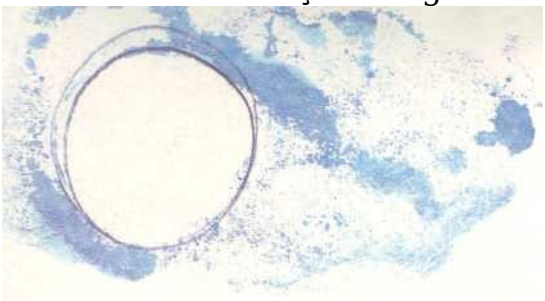

Fulguiri de lilieci întunecaţi jucau prin noapte… Stele cădeau pe cer… din crinii abătuţi cădeau lacrimi de aur… Albastrul nopţii se ofilea…

Bucălarea valurilor înspumate, înveşmântată în bucălarea luminoasă a braţului frânt de ele, se prefăcu în lebede.

Alunecând pe ape, ele urmează blânda alintare a braţului din care s-au desprins. Dar albul mlădios al gâturilor se încovoaie, împovărat de plâns de raze, asupra apelor pe care le alină.

Priviţi clarul de lună: e dorul alb al lebedelor de braţul din care s-au desprins.

Priviţi clarul de lună: e mâhnirea luminoasă a braţului ciung, înlăcrimată asupra dorului zadarnic.

Şi noaptea toată e doina mută a unui dor neîmplinit, a unei mâhniri nealintate.